

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie

Zprávy a jubilea

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Vol. 15 (1970), No. 1, 38--40

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/139166>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 1970

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

ZPRÁVY A JUBILEA

SEDMDESÁT LET OD ZALOŽENÍ VYSOKÉHO UČENÍ TECHNICKÉHO V BRNĚ

Hledáme-li počátky vysokého školství technického na Moravě, dostáváme se k r. 1724, kdy byla v Olomouci zřízena stavovská akademie, jejímž úkolem bylo vyučovat i vědám inženýrským. Poněvadž měla některé profesory společně s universitou, přešla s ní v r. 1778 při jejím přeložení do Brna. R. 1787 byla císařem Josefem II. zrušena a přiřazena k akademii ve Vídni. Stavovská akademie byla sice v Olomouci r. 1791 obnovena, ale v r. 1847 se přestěhovala opět do Brna, kde bylo 24. ledna 1849 zřízeno zemským sněmem moravským Technické učiliště, které mělo charakter vysoké školy a na němž se přednášelo nejprve česky a německy, později jen německy. Od založení této školy, z níž vznikla Německá vysoká škola technická, uplynulo tedy právě 120 let. Do profesorského sboru bylo tehdy jmenováno několik českých vědeckých pracovníků: PhDr. a MUDr. Václav HRUBÝ, Karel KOŘÍSTKA, MUDr. Bedřich KOLENATÝ a dr. Jan HELCELET. Škola byla umístěna nejprve v nájemném domě na rohu Dornychu a Tovární ulice a v r. 1860 přemístěna do nově postavené budovy na dnešním Komenského náměstí. Je to nynější budova lékařské fakulty, bývalá budova Německé vysoké školy technické v Brně. Byla snaha, aby tato škola zůstala aspoň dvojjazyčnou, ale nepodařilo se to ani usilovné snaze preláta Cyrila NAPPA; škola se stala německou. Čeští studenti, kteří tvořili značnou část posluchačů školy, založili na konci šedesátých let akademický spolek Zora, ve kterém se sdružovali. A právě v době, kdy německá technika velmi výrazně oslavovala 50 let svého trvání, došlo k založení České vysoké školy technické císařským rozhodnutím ze dne 19. září 1899. Zřízením České vysoké školy technické v Brně byl podstatně posílen český živel, což přispělo k rozvoji činnosti i Jednoty českých matematiků. Brno tak získalo českou technickou školu, když usilovná snaha o zřízení university v Brně nebyla za německého vedení korunována zdarem a musela počkat na své zřízení až po převratu v r. 1918. Za českého ministra dr. Josefa KAIZLA, když byl sekčním šéfem v ministerstvu kultury a vyučování universitní profesor, historik dr. Antonín REZEK, podařilo se zřízení české techniky prosadit. Spolek Vesna v čele s ředitelem Františkem MAREŠEM propůjčil technice část novostavby na Augustinské ulici. Nová budova pro techniku na Veveří 95 byla slavnostně otevřena v r. 1911.

Prvními čtyřmi profesory jmenovanými při vzniku školy byli: PhDr. Karel ZAHRADNÍK, který přišel ze Záhřeby, kde působil od r. 1876 jako profesor matematiky na universitě a při vzniku JČM r. 1869 se stal místopředsedou JČM, Jan SOBOTKA, který přišel z vídeňské techniky, kde přednášel deskriptivní geometrii, PhDr. Jaroslav J. JAHN, geolog, a pro kreslení akademický malíř Hanuš SCHWAIGER. Nejprve vznikl v r. 1899 odbor stavebního inženýrství, k němu přistoupil v r. 1900 odbor strojní a elektrotechnický, v r. 1908 odbor kulturního inženýrství (existoval do r. 1922), v r. 1912 odbor chemického inženýrství a v r. 1920 odbor architektury.

Mezi dalšími profesory, kteří přišli do Brna r. 1900, byl profesor ing. Václav ŘEHOŘOVSKÝ, jako profesor mechaniky, dlouholetý pracovník JČM, a profesor PhDr. František KOLÁČEK, fyzik z Karlovy university. Z pražské techniky přešel do Brna profesor matematiky PhDr. Antonín SUCHARDA.

Všimněme si zde aspoň ústavů matematiky, deskriptivní geometrie a fyziky.

Na prvním ústavu matematiky po prof. dr. Karlu ZAHRADNÍKOVÍ nastoupil prof. dr. Jan VOJTĚCH, po něm prof. dr. Jiří HRONEC, pak prof. dr. Jiří KĽAPKA a po něm prof. dr. Josef KAUCKÝ.

Na druhém ústavu matematiky nastoupil po prof. dr. Antonínu SUCHARDOVI prof. Matyáš LERCH, pak prof. dr. Karel ČUPR.

Ústav deskriptivní geometrie po prof. SOBOTKOVI převzal prof. Bedřich PROCHÁZKA, po něm prof. Miloslav PELÍŠEK, pak prof. dr. Josef KLÍMA a po něm prof. dr. Jiří KLAPKA.

Prvý ústav fyzikální řídil po odchodu prof. dr. Františka KOLÁČKA po velmi dlouhou dobu prof. dr. Vladimír NOVÁK, pak jej v r. 1939 převzal — jen teoreticky — prof. dr. Josef SAHÁNEK a po něm prof. dr. Antonín VAŠÍČEK.

Druhý ústav fyzikální, který vznikl v r. 1913, vedl prof. dr. Bedřich MACKŮ, po něm prof. dr. František NACHTIKAL a po jeho odchodu do Prahy prof. dr. Josef VELÍŠEK a po něm prof. dr. Jan POTOČEK.

Když po založení Vojenské technické akademie vznikla Vysoká škola stavitelství, vedl na ní matematiku a deskriptivní geometrii prof. KLAPKA a fyziku prof. VAŠÍČEK. Katedra matematiky se v r. 1957 a pak v r. 1961 rozdělila na tři katedry matematiky pro jednotlivé fakulty; v r. 1959 a v r. 1960 vznikly rovněž tři katedry fyziky pro jednotlivé fakulty.

Česká vysoká škola technická se za prvé republiky organizačně upravila na čtyři odbory: Prvý odbor zahrnoval inženýrské stavitelství směru konstruktivního a dopravního, inženýrské stavitelství směru vodohospodářského a kulturního a zeměměřičské inženýrství, druhý byl odbor strojního a elektrotechnického inženýrství, třetí odbor chemického inženýrství a čtvrtý odbor architektury a pozemního stavitelství.

Když v roce 1945 byl chod školy obnoven po uzavření za druhé světové války, byly obnoveny i všechny odbory, zřízené před válkou a v pozdější době byly změněny na fakulty. V r. 1951 však vznikla Vojenská technická akademie, která ke své výuce zabrala budovy VŠT; mnoho profesorů odešlo rovněž na VTA a škola se zredukovala jen na Vysokou školu stavitelství se dvěma fakultami: inž. stavitelství a architektury a pozemního stavitelství, které byly umístěny na Úvoze 33 a v klášteře na Veslařské ul. Po určité době byla k nim připojena na kratší dobu i fakulta lesnická z Vysoké školy zemědělské, takže VŠS měla tři fakulty. Poněvadž se zřetelně projevovala potřeba odborníků pro praxi, byla brněnská technika obnovena v r. 1956 jako Vysoké učení technické. Měla fakultu stavebního inženýrství, fakultu energetickou a fakultu architektury a pozemního stavitelství. Po třech letech se fakulta energetická rozdělila na fakultu strojní a fakultu elektrotechnickou a fakulta architektury a pozemního stavitelství splynula s fakultou stavebního inženýrství v jedinou fakultu stavební. Dnes má VUT vedle těchto tří fakult ještě nově zřízenou fakultu technologickou v Gottwaldově.

Dnešní umístění Vysokého učení technického není vyhovující. VUT je roztroušeno po Brně v mnoha budovách, které byly původně určeny k jiným účelům. Doufáme, že plánovaná výstavba pod Palackého vrchem by tyto nedostatky v brzké době odstraní.

Vysoké učení technické v Brně zaznamenalo a zaznamenává přes všechny obtíže, které muselo překonávat během svého trvání, velmi mnoho úspěchů na poli vědy i na poli pedagogické činnosti a může se klidně dívat zpět na svou činnost a kladně ji hodnotit.

Rostislav Košťál

PROF. RNDR. ZDENĚK PÍRKO, DRSC., ŠEDESÁTNIKEM

Dne 12. prosince 1969 překročil prof. RNDr. Zdeněk Pírko, DrSc., svoji šedesátku. Pro jednoho z nás, kteří ho známe zblízka, je to překvapením. Jeho stále činorodá práce, obdivuhodná aktivita a elán totiž nedávají tušit, že mu neúprosný kalendář odpočítává šedesát let života.

Prof. Pírko je pravým Pražanem; v Praze vystudoval reálné gymnasium, přírodovědeckou fakultu University Karlovy a do Prahy se také soustředilo takřka celé jeho další působení. Vysokoškolská studia ukončil v roce 1931; v roce 1937 předkládá disertaci a získává doktorát přírodních věd. Tehdejší Pírkův životní úděl není lehký, nejsou volná místa středoškolských profesorů. Teprve v roce 1936 začíná působit jako středoškolský profesor. V roce 1942 je nacistickými okupanty zbaven profesorského místa a je určen k pracovnímu nasazení. Avšak práci pro okupanty nikdy nenastoupil, vyhybal se jí až do revoluce 1945, které se aktivně zúčastnil.

Po pádu nacistického Německa a obnovení naší republiky začíná prof. Pírko působit jako vysokoškolský učitel na tehdejší strojní a elektrotechnické fakultě ČVUT v Praze. Vedle rozsáhlé pedagogické a pedagogickoorganizační činnosti se s nevšední energií věnuje obnově našich vysokých škol. V roce 1947 se habilituje, 1950 se stává profesorem matematiky na elektrotechnické fakultě ČVUT v Praze a v roce 1956 získává vědeckou hodnost doktora fyzikálně-matematických věd.

Prof. Pírko se významnou měrou podílel na vytvoření samostatné elektrotechnické fakulty a v období 1951–1952 je jejím prvním děkanem. Téměř současně vzniká katedra matematiky a deskriptivní geometrie na této fakultě a prof. Pírko je jmenován jejím vedoucím; tuto funkci zastává dodnes. V období 1956–1960 je znovu děkanem elektrotechnické fakulty.

Pro prof. Pírka je příznačná šíře jeho odborných zájmů. S neúnavnou vytrvalostí sleduje publikace časopisecké a knižní nejen v mnoha oblastech matematiky, ale i v oborech hraniční povahy. Ve vlastní vědecké práci se prof. Pírko zaměřuje především na kinematickou geometrii. Své výsledky soustavně publikuje a v nedávné době vydal také učebnici kinematické geometrie. Více než 10 let vede seminář kinematické geometrie, který sdružuje pracovníky kateder matematiky ČVUT a SVŠT v Bratislavě. Tematika tohoto semináře je velmi široká; řeší se tu obecné problémy kinematické geometrie v n -rozměrném afinním prostoru, speciální problémy rovinné kinematické geometrie a také problémy, které vznikly v technické praxi. Úspěšná činnost tohoto semináře ukazuje, že prof. Pírko dovede své spolupracovníky nadchnout pro obor a vytvořit podmínky pro vědeckou práci. S velkým úsilím se také věnuje výchově mladých vědeckých pracovníků.

Publikační činnost prof. Pírka je velmi bohatá. Vedle dlouhé řady prací, do nichž vtělil výsledky své vlastní vědecké práce, napsal řadu skript a dvě vysokoškolské učebnice. Rozsáhlá je také jeho publikační činnost popularizačního charakteru.

Prof. Pírko je výrazným typem společensky angažovaného vysokoškolského profesora. Zastával a zastává řadu funkcí v oblasti školské, vědecko-organizační a společenské, které svým významem přesahují rámec školy, na níž působí. V tomto časopise je nutno zvláště zdůraznit celoživotní činnost profesora Pírka v Jednotě, kde si získal zejména zásluhy mnohaletou redaktorskou prací v časopisu *Rozhledy matematicko-přírodovědecké* a pak několikaletým vedením časopisu *Pokroky matematiky, fyziky a astronomie*.

Letmý náčrt Pírkovy osobnosti by zdaleka nebyl úplný, kdybychom se alespoň náznakem nezmínili o jeho vášnivém zájmu o krásnou literaturu. Kdo má možnost hovořit s prof. Pírkem o literatuře a literární historii nebo kdo má možnost se aspoň podívat do Pírkovy nesmírně bohaté knihovny, nabývá nutně dojmu, že má před sebou literárního historika či literárního kritika a nikoli profesionálního matematika.

Blahopřejeme prof. Pírkovi k jeho osobnímu životnímu jubileu a do dalších desítek let života mu přejeme pevné zdraví, neztenčené pracovní nadšení a radost z dosažených výsledků.

Jiří Fábena

ŠEDESÁTINY DOC. DR. JOSEFA VESELKY

Dne 29. dubna 1969 oslavil doc. RNDr. Josef VESELKA své šedesátiny. Docent Veselka je dlouholetým pracovníkem katedry matematiky na elektrotechnické fakultě ČVUT v Praze a patří dnes k jejím předním učitelům. S velkým úsilím se věnuje modernizaci výuky matematiky. Vedle své pedagogické a odborné činnosti pracoval dlouhá léta v Jednotě. Kratší dobu byl jedním z vedoucích redaktorů časopisu *Rozhledy matematicko-přírodovědecké* a několik let se s profesorem Pírkem věnoval vedení *Pokroků matematiky, fyziky a astronomie*. Nyní je šéfredaktorem časopisu ČVUT *Acta Polytechnica*. Přejeme doc. Veselkovi do dalších let jeho života pevné zdraví a hodně úspěchů v jeho práci.

Jiří Fábena